TAL-MELLIEĦA KOLLHA 'VELLIJIET' U'BORGIJIET'!! ĦARSA LEJN IL-KUNJOMIJIET FIL-MELLIEĦA.

Joe Sammut

Ħafna drabi, meta tgħid li int mill-Mellieħa, mill-ewwel jassoċjawk mal-kunjomijiet Vella jew Borg. Huwa minnu li l-kunjomijiet Vella u Borg huma l-iktar kunjomijiet misjuba fost in-nies li jgħixu fil-Mellieħa, imma fil-Mellieħa nsibu madwar 31 kunjom ieħor, barra li ma jidhrux fil-lista taċ-ċensiment, li jagħmlu 47 fil-mija tal-popolazzjoni ta' 8,661, skont iċ-ċensiment tal-2011. F'dan l-artiklu ħa nagħtu ħarsa ħafifa lejn kif oriġinaw il-kunjomijiet f'Malta u ħarsa lejnl-għeruqsemitiċi ta' ftit mill-kunjomijiet li nsibu fil-Mellieħa. Se naraw ukoll id-diversita ta' kunjomijiet li għandna fil-Mellieħa skont iċ-ċensimenti tal-2011 u tal-2005.

Minn fejn ġejjin il-kunjomijiet f'Malta?
SkontDr Mario Cassar, fil-ktieb tiegħu *'TheSurnames of the Maltese Islands',* insibuli l-kunjomijiet Maltin jinqasmu fi tliet gruppi: i) Semitiċi (Għarab u Lhud), ii) Rumanzi/Latini (Taljani, Sqallin, Spanjoli u Franċiżi), uiii) Ingliżi (Ingliżi, Skoċċiżi u dawk ta' Wales). Dawn imxew mal-mixja tal-istorja ta' Malta. Bdew fi żmien l-Għarab (870-1224) u komplew fil-perjodu Ewropew u dak tal-Imperu Ingliż. Skont iċ-ċensiment tas-sena 2011 f'Malta hawn 19,104 kunjom differenti u l-oriġini tagħhom hija mir-reġjuni li semmejna hawn fuq. Għalkemm 50 biss huma ta' oriġini diretta Għarbija, ħafna mill-kunjomijiet Maltin huma ta dixxendenzaGħarbija. L-Għarab, għalkemm moħbija fl-istorja tagħna, ħallew impatt qawwi fuqna l-Maltin, sew fil-lingwa,kif ukoll fil-kunjomijiet tagħna. L-Għarab ħakmu lil Malta mis-sena 870 sas-sena 1224 u ġew imkeċċijamill-Anġovini. Bid-dħul tal-Latin f'Malta il-lingwa bdiet tinħall minn dik Għarbija. Il-lingwa miktuba uffiċjali nqalbet mill-Għarbi għal-Latin. Fil-ħmistax-il seklu Malta kienet meqjusa bħala parti minn Sqallija. Dan bid-del il-lingwa uffiċjali għall-Isqalli,imħallat mat-Taljan. Fis-sittax-il seklu ġew il-Kavallieri (1530-1798) u l-lingwa uffiċjali saret dik Taljana. Dan it-tibdil ħalla impatt qawwi fuq il-lingwa Maltija, kif ukoll fuq l-iżvilupp tal-kunjomijiet f'Malta. Ġara l-istess meta Malta nħakmet mill-Ingliżi li ħallew l-impatt tagħhom fuq il-lingwa Maltija. Għalkemm rajna impatti qawwija fuq il-lingwa Maltija għal sekli sħaħ, il-Malti evolva bħala lingwa separata u indipendenti mill-oħrajn.

L-Anġovini, li ġew wara t-tkeċċija tal-Għarab, bdew iżommu l-istatistika tagħhom fil-forma ta' isem u kunjom u bdew jaqtgħu il-laqmijiet li kienu jintużaw fiżmien l-Għarab. L-istatistika de-jjem kellha l-importanza tagħha, sew biex wieħed ikun jaf in-numru ta' nies, kif ukoll għal skop ta' ġbir ta' taxxi! Għalkemm għaddew madwar tmien sekli mit-tluq tal-Għarab minn Malta, il-laqam, aktar milli l-kunjom, f'ċerti nħawi, fosthom il-Mellieħa, għadu mezz qawwi biex tiġi identifikata l-persuna. Sa ftit taż-żmien ilu, fil-pitkalija, il-bdiewa kienu jkunu identifikati bil-laqam, aktar millibl-isem u l-kunjom.

Is-sistema tal-isem u l-kunjom bdiet titħaddem fl-Ewropa madwar is-sena 1000. Din is-sistema waslet f'Malta mat-tkeċċija tal-Għarab mill-pajjiżi fin-nofsinhar tal-Ewropa, bħal Spanja u Sqallija. Ħafna mill-Għarab li baqgħu f'Malta saru nsara u kellhom jimxu wkoll mad-direttivi tal-ħakkiema l-ġodda. Għalhekk, dawn ukoll kellhomjiġu reġistrati b'isem u kunjom Latin, bħall-kumplament tal-poplu. Mod prattiku li bdew jużaw kien li jdawrul-laqmijiet biex jagħmluhom il-kunjom tal-familja. Wieħed irid jinnota li l-laqmijiet ma twildux mal-miġja tal-Għarabf'Malta, imma naħsbu li dejjem kien hemm xi forma ta' identifikazzjoni bejn il-familji li kienu jgħixu f'Malta f'dawk iż-żminijiet, kemm jekk kienu ta' nisel Latin, u kemm jekk kienu ta' nisel Għarbi jew Lhudi.

F'Malta għandna madwar 19,000 kunjom b'50 biss minnhom li huma ta' dixxendenza diretta Għarbija. Madankollu, persentaġġ għoli tal-kunjomijiet tal-popolazzjoni Maltija huwa ta' dixxendenza Għarbija. Il-Professur Mellieħi GodfreyWettinger jgħidilna li ħafna minn dawn il-kunjomijiet Għarab spiċċaw minħabba l-persekuzzjoni u l-ħakma tal-inkwiżizzjoni fuq Malta fejn, dawn in-nies, kienu jispiċċaw eżiljati minn Malta u jeħdulhom il-proprjetà. Il-kunjomijiet, imbagħad, ħadu forom aktar Rumanzi/Latini biex jimxu maż-żminijiet. Wettinger jgħidilna li l-kunjomijiet kienu stabbiliti sew f'Malta mas-seklu tlettax, għalkemm dawn, maż-żmien, raw tibdil f'xeħta Rumanza. Sas-sena 1500l-kunjomijiet semitiċi b'konnessjoni Għarbija ġew trasformati f'forma Rumanza. Ta' min jinnota forma użata f'ħafna kunjomijiet Maltin semitiċi. Din hija ż-żieda tal-kelma 'a' fl-aħħar tal-kelma, per eżempju,Farrugi-a – Farrugia, Salib-a - Saliba, Caruan-a – Caruana, Bajjad-a –Bajjada. B'hekk il-laqam jew il-kunjom li ħa ż-żieda tal-'a' issa sar jagħmel parti mill-morfoloġija Rumanza.

Il-kunjom l-aktar popolari fil-Mellieħa huwa Vella. Minnu ħadna t-timbru li aħna kollha *'Vellijiet'*. Għalkemm, ħafna drabi, naħsbu li Vella ġej mill-kelma Taljana 'vela', qlugħ, il-Professur Wettinger ma jaqbilx. Hu jgħid li l-laqam *'xiħ'* bl-Għarbi tbiddel għall-kunjom ta' 'xiħ' – 'vell' bil-Katalan. Bħal ħafna kunjomijiet semitiċi 'Vell' żdiditlu l-ittra 'a' u ħa l-forma Rumanza u sar 'Vella'. Il-Kunjom Vella jinsab fil-lista' tal-Milizzja tal-1419; għalhekk huwa meqjus bħala kunjom Malti antik ħafna.
Xi wħud mill-kunjomijiet Maltin insibuhom ġejjin mill-okkupazzjoni jew sengħa tal-persuna bħal Camilleri, bl-Isqalli'Camellieri'li jfisser sewwieqa ta' l-iġmla, jew nies li jieħdu ħsieb l-iġmla.Il-Kunjom Camilleri instab taħt forma bikrija ħafna fost l-ilsiera Musulmani fi Sqallija mmexxija min-Normanni lejn l-1213.

Kunjomijiet Maltin li bdew bħala laqam ġejjin ukoll mill-post minn fejn wieħed ikun ġej, per eżempju, il-kunjom Gauci juri li l-oriġini tiegħu ġejja minn Għawdex. Fl-Għarbi nsibu 'al Ġawdiśī' li ġej minn Għawdex. Il-Professur Ġużè Aquilina jikteb li Grech ifisser 'iben ta' Grieg' jew huwa ta' nisel Grieg.Fuq il-kunjom Sammut, il-Professur Aquilina jgħid lijista' jkun li dan ġej minn raħal żgħir li kien jeżisti bejn il-Madliena u Ħal Għargħur, għalkemm l-istudjużitan-nomeklatura jaqblu li Sammut ġej mill-kelma Għarbija 'samīt', li tfisser silenzju jew wieħed kwiet.
Farrugia ġej minn Farrugi. Skont il-Professur Wettinger u l-Professur Aquilina dan beda bħala laqam – Farruġ, li jfisser *fellus* . Minn dan il-laqam oriġina l-kunjom Farrugia tal-lum. Jista' jkun li dan il-fatt ipprovda d-derivazzjoni topografika għall-kunjom Farrugia. Fl-1187, fiż-żmien li Sqallija kienet immexxija min-Normanni, insibu l-format bikri ta' dan il-kunjom fost 'l-ilsiera' Musulmani tal-mexxejja fewdali. Madwar l-1417 insibu dan il-kunjom miktub bħala Faruge. Fil-lista tal-Milizzja tal-1480 insibu l-kunjom 'Farrugiu' - suldat li kien joqgħod ir-Rabat (Aqulina).

Dr. M. Cassar jgħid li l-kunjom Farrugia ifisser 'wieħed jieħu ħsieb it-tiġieġ', mill-Għarbi *'al-farruġi'*. Barra minn hekk bejn Ħal-Luqa u Ħal Qormi nsibu r-raħal ta' Ħal Farruġ.Fis-snin tan-Nofs kien magħruf bħala CasaliFarrug. Iż-żieda ta' 'a', bħalma ġie spjegat qabel, huwa mod kif il-kunjom ġie mogħti morfoloġija Rumanza.

Micallefħuwa kunjom li għandu l-għeruq qodmatiegħu marbutin mal-Lhud li kienu jgħixu f' Malta. L-oriġini tiegħu aktarx ġejja mill-isem 'Micali', varjant tal-kelma 'Michael' (bil-Lhudi – 'Min hu bħal Alla?'). Derivattiva oħra tista' tkun mil-kelma Maltija 'mħallef'. Il-kunjom huwa reġistrat f'manuskritti medjevali bħala 'Makluffi'. Qabel il-ħmistax-il seklu ħafna minn nies li kellhom dan il-kunjom kienu ta' reliġjon Lhudija. Dan il-kunjom huwa meqjus bħala kunjom li ġej mix-xogħol tal-individwu.

Muscat,li hu kunjom komuni fil-Mellieħa, huwa kunjom antik Malti. Il-Professur Wettinger jgħidilna linsibuh imniżżel tnax-il darba fil-lista tal-Milizzja tal-1419, u 22 darba fil-lista tal-1480.Wettingerjgħid li huwa ta' oriġini Lhudija. Aquilina jgħid li Muscat huwa kunjom marbut mal-belt li tinsab fin-nofsinhar tal-Golf ta' Oman – Muscat. Dr.Cassar jikteb li 'Muscato', fl-Isqalli, huwa kemm isem kif ukoll kunjom u ġej mil-Latin *'muscus'*li jfisser 'għata ħażiż'.

Cutajar,li jiġi s-sittkunjom fil-lista tal-kunjomijiet Melleħin, huwa semitiku. Dan għandu l-oriġini tiegħu fil-kelma 'quttayah', li tfisser – fil-għoli. Fl-Għarbi għandhom il-kelma 'rahl-quttayah' li tfisser 'raħħal fuq l-għolja' li,ngħiduha kif inhi, hijadeskrizzjoni tajba tar-raħal tagħna!

Fenech huwa kunjom li jiġi minn ta' quddiem fil-lista tal-kunjomijiet fil-Mellieħa. Huwa kunjom semitiku li konna naħsbu li ġej mill-kelma fenek, iżda Dr. Cassar jgħid li 'fanak' bl-Għarbi jfisser 'volpi'.Cassar jgħidilna wkoll li Fenech jista' jkun li ġej minn'annimal muswaf (Ingliż: Fair)', 'ħafif fil-mixi', kif ukoll 'bniedem timidu'.

Borghuwa t-tieni l-aktar kunjom komuni fil-Mellieħa. 'Burġi', fl-Għarbi, huwa isem ta' post u jfisser borġ ġebel, torri, fortizza jew sur. Fl-Isqalli il-kelma *burgiu* tfisser borg kbir ta' tiben, mentri, fil-Grieg,'purgos' u fit-Taljan,'borgo' jfissru belt fortifikata. Cassar iżid li Borg jista' jirreferi għal persuna ġejja minn belt (mdawra bil-ħitan). Fl-Istatus Animarum tal-1687 insibu lil Borg bħala l-iktar kunjom komuni f'Malta. Insibuh fil-lista tal-Milizzja tal-1419 bħala 'elBurgi' f'total ta' 25 darba. Fil-lista tal-1480 jissemma 29 darba bħala 'burg'. Ġuże' Aquilina jgħid li l-kunjom Borg ifisser torri u għandu oriġini Għarbija. Borg, jew derivazzjonijiet tiegħu, huwa mxerred mal-Ewropa u mal-Mediterran kollu.

L-istudjużi tal-nomenklatura jorbtu l-kunjom Caruana maxxogħol jew ma' post f' Tuneż. Fi żmien l-Għarab diversi nies kienujaqilgħu ħobżhom billi jivvjaġġaw bil-karavani minn post għal ieħor u jinnegozjaw l-affarijiet. L-istess studjużi jorbtuh ukoll mal-burdnara tax-xatt. Dr. Cassar jispjega wkoll li Caruana ġej mill-Latinizzartal-kelma 'al – karawānī', jiġifieri, wieħed li ġej mill-belt qaddisa ta' Kairouan f'Tuneż.

Il-kunjom Buttigieg huwa derivat mill-annimali – tiġieġ, bl-Għarbi. 'Abū l-Daġāġ–'diġāġ' , 'duġāġ' – il-laqam ta' wieħed li kien irabbi ħafna tiġieġ.

Xuereb, li wkoll huwa semitiku, kellu prefiss – 'Abū/šawārib'. Dan il-kunjom huwa marbut ma' 'raġel bil-mustaċċi'. 'Šārib' bl-Għarbi tfisser mustaċċi.

Chetcuti ġej mill-Għarbi, 'kethuda' (jew kathuda) li jfisser 'sid id-dar'; 'il-kbir tal-familja'; 'mexxej', 'persuna li kienet tiġbor id-deċmi (taxxi: 1/10). Dan il-kunjom jista' jitqies li ġej mixxogħol tal-persuna.

Sciberras ġej mill-Għarbi 'Šihabar-Rās' u jfisser 'Stilla tiddi' – Kap' li kien il-mexxej tat-tribù jew grupp.

Sultana għandukonnotazzjoni Għarbija femminili: 'Sulānah'- Sultana – (Reġina). Ninnutawl-'a' miżjuda fl-aħħar tal-kunjom biex turi l-morfoloġija Rumanza.

Il-kunjom Zammit ġej minn 'Zamīt' li jfisser persuna serja, dinjituża u li trid tagħti kasha.

Fost il-kunjomijiet semitiċi nsibu wkoll kunjomijiet li bħal iwaqqgħu jew jesprimu xi karattru negattiv fil-persuna. Dr. Cassar jgħidilna li Mifsud huwa derivattiv ta' 'mafsūd' li jfisser imħassar,imnawwar, korrott, daqsxejn imqareb, jew jikkonnota bniedem li jitlagħlu malajr u li jgħid dak li jiġi f'ilsienu! Il-kelma 'Mafsūd' tfisser ukoll 'tniġġeż' li hija marbuta mal-bajd li npoġġutaħt il-qroqqa biex tfaqqas il-flieles, iżda, meta dan il-bajd ma jfaqqasx, ikun jinten ħafna!

Hawn fuq tajna ħarsa ħafifa u simplifikata lejn diversi kunjomijiet Maltin li għandhom għeruq semitiċi. L-isem, fl-Għarbi, huwa mibni minn partijiet differenti li jingħaqdu flimkien biex iwasslu messaġġ jew informazzjoni fuq xi persuna. Dan insibuh ukoll fl-ismijiet tal-irħula u tal-inħawi f'Malta u Għawdex li permezz ta' isimhom juru l-karatteristika tal-inħawi.

Kunjomijiet fil-Mellieħa 2011 u 2005

Statistika meħuda miċ-ċensimenti tas-snin 2011 u 2005 (Ara tabella 1) turi li fil-Mellieħa hawn madwar 33 u 32 kunjom l-iktar komuni li jagħmlu 63.7% u 67.7% tal-kunjomijiet tal-Mellieħa. Naraw li, bħalma jgħidulna, jekk int mill-Mellieħa, aktarx li kunjomok huwa Vella jew Borg. Vella u Borg huma l-iktar kunjomijiet komuni.Fl-2011 kienu 16.5% u fl-2005 kienu 18% tal-kunjomijiet kollha tal-Mellieħa. Naraw li, minn kull għaxar Melleħin, wieħed minnhom kunjomu Vella!

L-istatistika turina li l-kunjom Vella huwa t-tielet l-iżjed kunjom popolari f'Malta, b' konċentrazzjoni lejn in-naħa tat-tramuntana ta' Malta u f'Għawdex. Infatti,il-Mellieħa tiġi fl-ewwel post f'Malta fejn Vella huwa l-iktar numeruż u huwa tliet darbiet tal-medja (10.0%/2.9%) f'Malta. Il-kunjom Vella insibuh l-ewwel fil-lista tal-kunjomijiet f'postijiet oħra wkoll. Dawnhuma Raħal Ġdid, ix-Xgħajra, Pembroke ul-Imġarr, f' Malta, u Ta' Sannat u x-Xewkija f'Għawdex.

Borg jiġi t-tieni fil-lista tal-kunjomijiet fil-Mellieħa u l-ewwel kunjom fost il-popolazzjoni nazzjonali. F'Malta nsibu li l-kunjom Borg iġibuh 3.3% tal-popolazzjoni, filwaqt li fil-Mellieħa 6.5% - id-doppju tal-medja tan-nies kollha li jġorru dan il-kunjom. Camilleri, li jiġi it-tieni l-aktar kunjom komuni fil-lista tal-kunjomijiet f'Malta, jiġi fin-numru 14 fil-lista tal-kunjomijiet fil-Mellieħa. Gauci (271) u Fenech (245) jiġu wara Borg fil-lista tal-kunjomijiet tal-Mellieħa.

Tabella 1: Distribuzzjoni tal-Kunjomijiet ta' residenti fil-Mellieħa skont iċ-Ċensimenti 2011 u 2005

	Ċensiment 2011			Ċensiment 2005		
	Kunjom	Numru	%	Kunjom	Numru	%
1	Vella	868	10.0	Vella	813	10.6
2	Borg	561	6.5	Borg	570	7.4
3	Gauci	271	3.1	Fenech	246	3.2
4	Fenech	245	2.8	Gauci	245	3.2
5	Micallef	208	2.4	Bartolo	204	2.7
6	Cutajar	203	2.3	Muscat	197	2.6
7	Caruana	202	2.3	Caruana	195	2.5
8	Bartolo	197	2.3	Debono	194	2.5
9	Debono	197	2.3	Grima	189	2.5
10	Mifsud	197	2.3	Cutajar	187	2.4
11	Muscat	193	2.2	Micallef	187	2.4
12	Grima	183	2.1	Mifsud	171	2.2
13	Cauchi	167	1.9	Cauchi	161	2.1
14	Camilleri	155	1.8	Sammut	145	1.9
15	Sammut	146	1.7	Farrugia	129	1.7
16	Farrugia	141	1.6	Camilleri	117	1.5
17	Galea	136	1.6	Galea	114	1.5
18	Abela	113	1.3	Abela	101	1.3
19	Zammit	110	1.3	Zammit	98	1.3
20	Attard	105	1.2	Attard	95	1.2
21	Xuereb	100	1.2	Buttigieg	93	1.2
22	Buttigieg	89	1.0	Xuereb	87	1.1
23	Bonanno	81	.9	Chetcuti	81	1.1
24	Azzopardi	79	.9	Azzopardi	80	1.0
25	Chetcuti	75	.9	Bonanno	76	1.0
26	Aquilina	71	.8	Cini	72	0.9
27	Cini	69	.8	Sant	72	0.9
28	Sant	68	.8	Grech	59	0.8
29	Sciberras	68	.8	Aquilina	58	0.8
30	Grech	63	.7	Calleja	57	0.7
31	Calleja	53	.6	Sciberras	54	0.7
32	Pace	52	.6	Schembri	52	0.7
33	Schembri	52	.6	Oħrajn	2,477	32.3
34	Oħrajn	3,143	36.3		-	-
	Total	8,661	100.0		7,676	100.0

NSO: Census 2011; Census 2005

Farrugia, li jinsab fir-raba' post fil-lista nazzjonali, fil-Mellieħa insibuh fis-sittax-ilpost. Zammit, li jinsab fil-ħames postfil-listatal-kunjomijiet f'Malta, jiġi d-dsatax fil-lista Melleħija. Micallef huwa kunjom li huwa numeruż fil-Mellieħa u jiġi l-ħames fost il-kunjomijiet Melleħin u is-seba' wieħed fil-lista nazzjonali. Il-kunjom Spiteri, li jiġi mill-ewwel għaxar kunjomijiet f'Malta, ma jidhirx fuq il-lista taċ-Ċensiment tal-2011 u lanqas tal-2005 fil-Mellieħa. Dan minħabba li ċ-Ċensimenti ma jurux statistiċi taħt0.5%, biex tkun protetta l-privatezza tal-individwu.

Tabella 2: L-għaxar Kunjomijiet l-aktar misjuba f' Malta skond iċ-Ċensimenti 2011 u 2005

	Ċensiment 2011			Ċensiment 2005		
	Kunjom	Numru	%	Kunjom	Numru	%
1	Borg	13, 610	3.3	Borg	13, 169	3.3
2	Camilleri	13, 090	3.1	Camilleri	12, 643	3.1
3	Vella	12, 192	2.9	Vella	11,785	2.9
4	Farrugia	11, 953	2.9	Farrugia	11,549	2.9
5	Zammit	9, 769	2.3	Zammit	9,424	2.3
6	Galea	8, 767	2.1	Galea	8, 519	2.1
7	Micallef	8, 677	2.1	Micallef	8, 356	2.1
8	Grech	8, 178	2.0	Grech	7, 828	1.9
9	Attard	7, 680	1.8	Attard	7, 340	1.8
10	Spiteri	7, 316	1.8	Spiteri	7, 233	1.8
Total		101, 436	24.3	Total	98, 000	24.2
Popolazzjoni		417, 432	100	Popolazzjoni	404, 962	100

NSO: Censusof PopulationandHousing 2011 u Census2005

Ta' min jinnota li ċ-Ċensiment tal-2011 juri li fil-Mellieħa kien hawn 184 persuna li għandhom kunjom doppju (Double-barreled). Dawn il-kunjomijiet jagħmlu 2.4% tat-total. Dawn il-kunjomijiet kulma jmur qegħdin jiżdiedu, peress li meta mara tiżżewweġ, tista' żżid kunjomha ma' dak ta' żewġha.

F'dan l-artiklu tajna ħarsa lejn l-istorja u l-oriġini tal-kunjomijiet f'Malta. Iffokajna fuq l-għeruq u l-morfoloġija ta' ftit mill-kunjomijiet semitiċi li huma misjuba fil-Mellieħa. Dan huwa studju ħafif u leġġer, fejn persuna tkun taf ftit iżjed fuq l-għeruq tagħha u minn fejn ġej il-kunjom ta' kull wieħed u waħda minna. Min huwa interessat jista' jfittex kotba u artikli li jidħlu aktar fil-fond dwar l-oriġini u l-għeruq tal-kunjomijiet Maltin.

Sorsi

AquilinaJ.,Journal of Maltese Studies, Faculty of Arts, Royal University of Malta, 1964, No 2 - 'A Comparative Study in Lexical Material Relating to Nicknames and Surnames', pp. 147 - 176.

Cassar M.,'The Surnames of the Maltese Islands', B.D.L., Malta 2003

Cassar M., 'Vestiges of Arabic Nomencalture in Maltese Surnames';Misjubfis-sit: http://www.academia.edu/183114/Vestiges_of_Arabic_Nomencalture_in_Maltese_Surnames#

National Office of Statistics (2007), Census 2005 Malta, Gov. Press

National Office of Statistics (2013).Census of Population and Housing 2011: A focusonSurnames.Pub. 7/1/13

Wettinger G.,Journal of Maltese Studies, Faculty of Arts, Royal University of Malta, 1968, No 5 - The Distribution of Surnames in Malta in 1419 and the 1480s,(pp. 25 – 48)

WettingerG.,'Place-Names of the Maltese Islands ca. 1300 – 1800', P.E.G.Publications, Malta, 2000.

Wettinger G., 'The Origin of the Maltese' Surnames'; misjubfuq sit:http://vassallohistory.wordpress.com/vassallo/the-origin-of-the-maltese-surnames/comment-page8/

Gauci C.,*'An IllustratedCollectionOf theCoats of Arms of Maltese Families'*P.E.G., Malta, 1999.